

ŠTUDENSKI MEMORANDUM

Ljubljana, september 2009

KAZALO

KAZALO	2
1. UVOD	4
2. TEMELJNA IZHODIŠČA ŠTUDENSKIH PRAVIC (SPLOŠNI PREGLED)	5
2.1 Pravice študentov.....	5
2.2 Študent v središču študijskega procesa.....	5
2.3 Avtonomija študentskega organiziranja.....	6
2.4 Vključevanje študentov v procese odločanja in partnersko sooblikovanje visokošolskega prostora.....	6
2.5 Soupravljanje študentov na visokošolskih institucijah.....	6
2.6 Visoko šolstvo mora ostati javno dobro in javna odgovornost.....	7
2.7 Dostopnost visokega šolstva.....	7
2.8 Avtonomija visokega šolstva in odgovornost visokega šolstva za izpolnjevanje štirih glavnih poslanstev visokega šolstva.....	8
2.9 Spodbujanje mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev.....	9
2.10 Uravnoteženo študijsko življenje – socialne pravice študentov.....	9
2.11 Primerna štipendijska politika.....	9
2.12 Subvencionirana študentska prehrana.....	10
2.13 Subvencionirano študentsko bivanje.....	10
2.14 Zdravstveno varstvo študentov.....	11
2.15 Študentsko delo.....	11
3. ŠTUDENSKESKE ZAHTEVE	12
A. PODROČJE VISokega ŠOLSTVA	12
Razvoj kakovostnega in dostopnega visokega šolstva.....	12
Povečanje financiranja visokega šolstva s sistemskim pristopom za vzpodbujanje kakovosti in dostopnosti.....	15
B. PODROČJE SOCIALNIH ZADEV	18
I. PODROČJE ŠTIPENDIRANJA IN ŠTUDENSKEGA DELA	18
Področje štipendiranja.....	18
Področje študentskega dela.....	18
II. PODROČJE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA MLADIH	19
Temeljni cilji aktivne politike zaposlovanja mladih.....	19
Uveljavljanje Strategije zaposlovanja mladih v družbi znanja.....	20
III. PODROČJE ŠTUDENSKEGA BIVANJA	21
1. Redefiniranje projekta Prenove in izgradnje študentskih bivalnih zmogljivosti: pospešena izgradnja ter prenovitvena dela, s ciljem 5.500 novih študentskih postelj.....	21
IV. PODROČJE SUBVENCIONIRANE ŠTUDENSKESKE PREHRANE	23
Dvig višine subvencije za študentsko prehrano.....	23
Zagotavljanje ustreznega nadzora nad kakovostjo študentske prehrane.....	23
V. PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA	24

<u>Ureditev zdravstvenega zavarovanja za poklicne bolezni in poškodbe pri delu za študente in dijake pri opravljanju začasnih in občasnih del .....</u>	<u>24</u>
<u>Ohranitev obveznega zdravstvenega zavarovanja za študente na način, kot je bil veljaven pred zadnjo spremembo zakonodaje.....</u>	<u>24</u>
<u>Reševanje problematike izbire osebnega zdravnika za študente .....</u>	<u>24</u>
<u>Reševanje problematike zdravstvenih zavarovanj za gostujoče študente.....</u>	<u>24</u>
<u>Sodelovanje študentov pri zdravstveni reformi.....</u>	<u>25</u>
<u>VI. PODROČJE ŠTUDENTSKEGA ŠPORTA.....</u>	<u>25</u>
<u>1. Sodelovanje Ministrstva za šolstvo in šport ter Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo pri vprašanjih, povezanih s študentskim športom.....</u>	<u>25</u>
<u>VII. SOCIALNE PRAVICE ŠTUDENTOV S POSEBNIMI POTREBAMI.....</u>	<u>26</u>
<u>Študentske družine.....</u>	<u>26</u>
<u>Invalidi, študenti s posebnimi potrebami.....</u>	<u>27</u>
<u>C. PODROČJE MEDNARODNEGA SODELOVANJA .....</u>	<u>29</u>
<u>Pospeševanje mobilnosti .....</u>	<u>29</u>
<u>Vključevanje študentskih organizacij v projekte Evropske unije na področju socialnega varstva.....</u>	<u>30</u>
<u>D. OSTALA PODROČJA .....</u>	<u>31</u>
<u>Bivanjska in družinska politika (problematika mladih) .....</u>	<u>31</u>
<u>Zdravstvena politika.....</u>	<u>31</u>
<u>Sodelovanje ŠOS pri pripravi celostne ureditve področja mladih.....</u>	<u>31</u>
<u>Medgeneracijski in družbeni dialog.....</u>	<u>33</u>
<u>Okoljevarstvo .....</u>	<u>33</u>
<u>Združenje SAZAS.....</u>	<u>33</u>

1. UVOD

Študentsko organiziranje zaradi svoje vloge ostaja eden izmed temeljev demokratične družbe. S svojimi kritičnimi pogledi, inovativnimi pristopi, zmožnostjo konstruktivnega in argumentiranega dialoga ter sočasnega upora nasproti ukoreninjenim vzorcem in ustaljenim praksam delovanja, ustvarja in obnavlja območje svobodnega duha.

Študentska organizacija Slovenije je nevladna, nepridobitna, nestrankarska reprezentativna organizacija študentov v Sloveniji, ki na strokoven, odgovoren in proaktiven način na nacionalni ter mednarodni ravni zastopa in uresničuje interese ter stališča študentov, vezana na ohranjanje, uveljavljanje in izboljševanje izobraževalnih, socialnih, javno političnih in interesnih vidikov študentskega življenja. Študentska organizacija Slovenije je nacionalno in mednarodno priznana študentska organizacija, prepoznavna po svoji odličnosti, strokovnosti, družbeni odgovornosti, odprtosti do novih idej in dostopnosti.

V naslednjih letih bomo študenti aktivno ustvarjali nove programe in področja delovanja, s katerimi bomo zagotavljali boljše pogoje za študij, delo in življenje. Študentska organizacija Slovenije bo tako postajala jedro razvoja in napredka za vse študente celotno slovensko družbo.

Na Študentski organizaciji Slovenije se zavedamo, da se bo le s spodbudno razvojno politiko in študentu prijazno državo, vsak študent neobremenjeno posvetil svojemu primarnemu poslanstvu ter z uravnoteženo delitvijo časa opravljal tako študijske obveznosti kot pridobival pomembne praktične izkušnje, vezane na svoje študijsko področje. Zato mora slovensko visoko šolstvo in slovenska prihodnost sloneti na naslednjih **temeljnih izhodiščih**.

2. TEMELJNA IZHODIŠČA ŠTUDENTSKIH PRAVIC (SPLOŠNI PREGLED)

2.1 Pravice študentov

Pravice študentov morajo biti jasno zapisane in po načelu pravne države tudi zagotovljene. Študenti moramo imeti pravico do učnega okolja, ki aktivno podpira razvoj samoiniciativnega učenja, kritičnega mišljenja in osebnostno rast, temu primernih metod ocenjevanja, kombiniranja študijskih predmetov v fleksibilen študijski program, ocenjevanja le na podlagi učnih dosežkov in ne katerekoli osebne okoliščine, svobodne in nepristranske pritožbe na katerokoli odločitev, ki je v povezavi z njihovim študijem ter do akademske svobode mišljenja ter svobode izzivanja obstoječega znanja.

Študentom je treba omogočiti dokončanje študija na obeh stopnjah, temu pa nameniti posebno pozornost še posebno v obdobju uvajanja novih študijskih programov, v katerih so študijske obveznosti pogosto prevelike in neenakomerno razporejene; predvsem pa je treba čim prej sistemsko popraviti nepravilno uvedbo bolonjske reforme v Sloveniji.

Študenti imamo univerzalni dostop do izobraževanja. Vsi študenti imamo pravico do zdravstvenega zavarovanja, subvencionirane prehrane, bivanja in prevoza, študentskega dela ter dostop do štipendij. Študentom mora biti dostopno primerno svetovanje in podpora, do uspešnega dokončevanja študija in vstopa na trg dela.

Država mora gostujočim študentom (v času študija oz. študijske izmenjave v Sloveniji) zagotoviti enake pravice, kot jih imamo domači študenti. Ob tem morajo imeti gostujoči študenti zagotovljen dostop do učenja slovenskega jezika in možnost integracije.

Legitimna pravica študentov je, da volimo svoje predstavnike skladno z demokratičnimi načeli in da ti predstavljajo vse študente.

2.2 Študent v središču študijskega procesa

V sklopu bolonjskega procesa se je zgodil en večjih premikov v načinu razmišljanja o študijskem procesu, in sicer premik od profesorjevega »inputa« v študij k »outputu«, ki ga študent dobi med študijem. Predmete je potrebno smiselno povezovati v celote, ki študentu omogočajo pridobivanje celovitega znanja. Izogibati se je potrebno razdrobljenosti programa s kopico med seboj nepovezanih predmetno–specifičnih kompetenc in z zelo malo generičnimi kompetencami. Razdrobljenost, vsebinska nepovezanost in neučinkovitost študijskih programov so ponavadi posledica neusklajenega oblikovanja študijskih programov s strani različnih strokovnjakov, ki jih primarno vodijo parcialni interesi in so osredotočeni le na svoje strokovno področje. Vsak študijski program bi moral temeljiti na interesu študentov, saj je študijski program namenjen ravno nam. Študijske programe je zato potrebno snovati predvsem na osnovi zastavljenih učnih dosežkov, ki so med seboj smiselno povezani in vodijo v razvoj celovitega, samostojnega diplomanta.

2.3 Avtonomija študentskega organiziranja

Študenti imamo pravico do avtonomnega, nepolitičnega in samoupravnega organiziranja v skupnost študentov. Skladno s 145. členom Ustave RS imamo pravico do soupravljanja v vseh organih in forumih, ki zadevajo študij in položaj študentov, skladno z 39. členom Ustave RS pa imamo ustrezno zagotovljeno svobodo izražanja o vseh, ne le o akademskih, zadevah.

Prav na podlagi Zakona o skupnosti študentov morajo državni organi zagotavljati sodelovanje predstavnikov Študentske organizacije Slovenije pri obravnavi vseh zadev, ki urejajo vprašanja visokošolskega izobraževanja, ekonomske in socialne varnosti študentov ter drugih področij, ki vplivajo na naše delo in življenje. Študentska organizacija Slovenije (ŠOS) je reprezentativna organizacija vseh študentov v Sloveniji. ŠOS je kredibilen, aktiven in avtonomen visokošolski partner, ki, skladno z zakonodajo, na nacionalni ravni predstavlja interese študentov. To je potrebno upoštevati pri sestavi vseh organov na nacionalni ravni in pri urejanju zakonodaje. Razlikovati je potrebno med študentskimi sveti (organi visokošolskih institucij, ki sodelujejo pri njihovem upravljanju) ter ŠOS-om, ki predstavlja samostojno skupnost študentov na nacionalnem nivoju.

2.4 Vključevanje študentov v procese odločanja in partnersko sooblikovanje visokošolskega prostora

Študentom mora biti pri sooblikovanju slovenskega visokošolskega prostora zagotovljena ustrezna vloga. Le ustrezno zagotovljen demokratičen in javen postopek sodelovanja študentov in ostalih ključnih visokošolskih partnerjev omogoča usklajevanje najpomembnejših odločitev o prihodnosti slovenskega visokošolskega prostora. V tem procesu je ključno iskanje konsenza med visokošolskimi partnerji, ki se oblikuje ob upoštevanju potreb in soočanju argumentov različnih strani ter ob iskanju skupnih ciljev. Delovati je potrebno v smeri sinergije, ne pa najmanjšega skupnega imenovalca. Konsenza se nikakor ne sme zamenjevati z večinskim mnenjem, ki lahko v določenih točkah sicer prevladuje med akterji, a ni nujno utemeljeno z relevantnimi argumenti. Študenti se pri sooblikovanju visokošolskega prostora izkazujemo kot konstruktiven partner, ki sodeluje z argumentiranimi predlogi izboljšav v smeri sistemske ureditve visokega šolstva.

2.5 Soupravljanje študentov na visokošolskih institucijah

Študenti smo enakopravni del visokošolskega življenja ter imamo pravico in dolžnost soupravljanja in soodločati o delu na vseh javnih in zasebnih univerzah ali drugih visokošolskih institucijah. Vključevanje študentov v procese odločanja na zasebnih visokošolskih institucijah predstavlja še večji izziv zaradi raznolikosti in specifičnosti študentske populacije (povečuje se delež študentov ob delu), vendar je enakopravno vključevanje študentov odgovornost vodstva institucije, saj ob odsotnosti soupravljanja študentov visokošolska institucija težko izpolnjuje enega od namenov visokega šolstva, in sicer priprave študentov na aktivno državljanstvo. Študenti imamo akademsko svobodo mišljenja in svobodo izzivanja obstoječega znanja, ki nam omogoča prosto izbiro načina študija, hkrati pa nam nalaga odgovornost za uspešen študij.

Spodbujati je potrebno sodelovanje visokošolskih institucij s predstavniki avtonomne in samoupravne skupnosti študentov.

2.6 Visoko šolstvo mora ostati javno dobro in javna odgovornost

Visoko šolstvo je javno dobro in javna odgovornost. Kakovostno in dostopno visoko šolstvo krepi demokratična načela in medsebojno solidarnost v družbi, ustvarja blaginjo, prispeva k zmanjševanju neenakosti, ohranja in razvija nacionalno kulturo ter jezik in razvija nova znanja. Poleg tega na družbo vpliva še na veliko drugih posrednih načinov, zato se visokega šolstva ne sme obravnavati kot tržno blago, saj z izobrazbo ne pridobi le posameznik, pač pa celotna družba. Javno dobro in javna odgovornost je potrebno zagotavljati z jasnimi zakonodajnimi pravili in državnim nadzorom ter z dovolj velikim financiranjem iz javnih sredstev, da se prepreči prenašanje finančnega bremena na posameznika. Visokošolske institucije morajo svojo vlogo v družbi opravljati kot odgovorni člen celotne družbe in izpolnjevati vsa štiri glavna poslanstva visokega šolstva, ki so:

- priprava študentov na aktivno državljanstvo,
- priprava študentov za poklicno pot,
- omogočanje osebnostnega razvoja študentov in razvoj,
- ohranjanje širokega spektra znanj na visoki ravni ter vzpodbujanje raziskav in razvoja.

Visoko šolstvo je potrebno zaščititi pred parcialnimi pridobitnimi interesi, pri čemer je ključnega pomena, da se kakršnokoli tržno dejavnost tako javnih kot zasebnih visokošolskih institucij primerno regulira, visoko šolstvo pa se sme izvajati le v okviru nepridobitnih organizacij.

Država je odgovorna za zakonodajni okvir za visoko šolstvo in znanost, za omogočanje resnično enakih možnosti dostopa do visokega šolstva za vse državljane ter tudi za ohranjanje visokega šolstva in bazičnega raziskovanja kot javnega dobrega. Zato mora država z regulacijo poskrbeti za to, da imajo univerze avtonomijo, ki pa ni absolutna, hkrati pa mora poskrbeti, da visokošolski sistem omogoča enako dostopnost, da je kakovost visokošolskih študijskih programov zagotovljena, saj tako uresničuje ustavno zagotovljeno pravico državljanov do kakovostne izobrazbe. Prav tako mora poskrbeti za nadzorne mehanizme. Avtonomija univerz in akademska svoboda morata upoštevati pravice študentov in državljanov do izobraževanja. Avtonomija je nujna, a ne more in ne sme delovati proti pravicam študentov.

2.7 Dostopnost visokega šolstva

Visoko šolstvo mora biti brezplačno in brez šolnin in drugih stroškov dostopno vsem, ne glede na socialni položaj, spol, spolno usmerjenost, starost, politično ali drugo prepričanje, versko, etnično ali narodno pripadnost, družinsko obliko, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino posameznika ali posameznice. Študentska populacija je v socialno-ekonomskih, kulturnih, etničnih in drugih vprašanjih enako raznolika kot celotno prebivalstvo. Naloga države je, da sistematično podpira izobraževanje vseh skupin in zagotavlja zadostno število štipendij ter z ustreznim podpornim sistemom študentom zagotovi, da lahko zaključimo svoj študij.

Prehod iz srednješolskega v visokošolsko izobraževanje ter prehodi med stopnjami visokošolskega izobraževanja naj bodo sistemsko urejeni in naj potekajo s čim manj ovirami, čim manj stresno in neodvisno od vsakokratne politike. Študenti moramo imeti pravico neoviranega dostopa do naslednje diplomske stopnje.

Pravice študentov so enake tako na zasebnih kot na javnih visokošolskih institucijah, kar je potrebno aktivno podpirati na vseh nivojih. To vključuje tudi vse pravice, ki izhajajo iz statusa študenta, pravico do ponavljanja na vsaki diplomski stopnji, pravico do prepisa na vsaki diplomski stopnji ter ob rednem napredovanju, pravico do dokončanja študija pod enakimi pogoji, kot so veljali ob vpisu. Pri pogojih za dokončanje študija je potrebno upoštevati tudi osebne okoliščine študentov, kot so npr. materinstvo, očetovstvo in druge izjemne razmere.

2.8 Avtonomija visokega šolstva in odgovornost visokega šolstva za izpolnjevanje štirih glavnih poslanstev visokega šolstva

Temeljna poslanstva univerz in drugih visokošolskih institucij so:

- priprava študentov na aktivno državljanstvo,
- priprava študentov za poklicno pot,
- omogočanje osebnostnega razvoja študentov in razvoj,
- ohranjanje širokega spektra znanj na visoki ravni ter vzpodbujanje raziskav in razvoja.

Za izpolnjevanje vseh štirih glavnih poslanstev visokega šolstva je nujna avtonomija in akademska svoboda. Vendar velja tudi obratno: brez izpolnjevanja vseh štirih poslanstev ni avtonomije. Zato morajo visokošolske institucije izkazovati izpolnjevanje teh poslanstev. Za izkazovanje doseganja vseh štirih poslanstev visokega šolstva morajo institucije delovati transparentno, demokratično in skladno z veljavno zakonodajo. Avtonomija ni ločenost od družbe, je prepletenost z njo. Prav tako avtonomija ni podeljena, pač pa pridobljena z uresničevanjem javnega interesa.

Vsi visokošolski študijski programi morajo ustrezati merilom za akreditacijo in biti izvajani na način, da izpolnjujejo vsa štiri poslanstva. V primeru, da visokošolske institucije ne izpolnjujejo svojih temeljnih poslanstev, ne morejo več biti del visokošolskega prostora in ne smejo več izvajati javno veljavnih študijskih programov.

Le z dobrim povezovanjem in izpolnjevanjem štirih glavnih poslanstev visokega šolstva ter zavedanjem o navzkrižjih pri njihovem povezovanju lahko visoko šolstvo izobražuje diplomante, ki bodo doprinesli k razvoju družbe v prihodnosti in bodo pripravljene na svojo poklicno pot. Visoko šolstvo ne sme biti podrejeno (kratkoročnim) potrebam trga dela, mora pa sodelovati z delodajalci in družbo v celoti. Z izpolnjevanjem vseh štirih poslanstev mora visoko šolstvo ne le odgovarjati na potrebe družbe, temveč s sinergijo pristopati k reševanju družbenih problematik in delovati proaktivno.

Sodobno visoko šolstvo v hitro spreminjajočem se okolju potrebuje sodobno upravljanje visokošolskih institucij, da lahko ohranja svoje akademske vrednote, omogoča enakost dostopa do visokega šolstva, hkrati pa deluje proaktivno glede na potrebe družbe ter omogoča prehod v družbo znanja. Za upravljanje univerz obstajajo različni modeli, ki različno delujejo v različnih okoljih. Pri spreminjanju modela upravljanja institucije je potrebno odgovoriti na vrsto vprašanj. Model upravljanja mora delovati v smeri večje transparentnosti in učinkovitosti porabe javnih sredstev za visoko šolstvo na visokošolskih institucijah; zagotavljati mora demokratičnost procesov odločanja.

2.9 Spodbujanje mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev

S podpisom Bolonjske deklaracije in kasnejših komuniquejev ter sodelovanjem v evropskih programih za mobilnost, je Slovenija prepoznala pomen mobilnosti študentov in akademskega osebja ter se zavezala k odstranjevanju ovir, ki so jim na poti. Mobilnost je pomembna za osebni razvoj in zaposljivost, spodbuja spoštovanje drugačnosti in medkulturni dialog. Slovenija se je ob odločitvi, da bo del evropskega visokošolskega prostora, zavezala, da mora država spodbujati mobilnost. Zagotoviti je potrebno neoviran prehod v domači visokošolski sistem in priznavanje študijskih obveznosti, opravljenih v tujini. Študentom se mora omogočiti dokončanje študijskih obveznosti doma.

Zakon o visokem šolstvu določa, da imajo študenti držav članic Evropske unije enake pravice do izobraževanja na slovenskih visokošolskih institucijah kot slovenski. Pod pogojem načela vzajemnosti pa veljajo enake pravice in pogoji izobraževanja tudi za študente ostalih gostujočih držav. Kljub enakim pravicah se pojavljajo številne birokratske ovire in dodatni stroški, zaradi katerih gostujoči študenti dejansko nimajo enakih možnosti kot domači. Slovenija se je v Leuvenkem komuniqueju zavzela za odstranjevanje birokratskih ovir.

2.10 Uravnoreženo študijsko življenje – socialne pravice študentov

Študenti moramo imeti v času študija študijem urejena tudi druga področja življenja, da lahko nemoteno nadaljujemo z izobraževanjem. Študenti smo v času študija v posebnem položaju, ki nam mora zagotavljati določene socialne pravice, ki kljub vedno večji gospodarski krizi omogočajo nadaljevanje izobraževanja. Tako je potrebno študentom zaradi specifičnega položaja urediti socialne pravice, določene s posebnimi predpisi: urejeno zdravstveno varstvo, subvencionirana študentska prehrana, subvencionirano študentsko bivanje in javne prevoze, štipendiranje, možnost opravljanja študentskega dela, zaposlovanje mladih in dodatne pravice, ki se navezujejo na študentske družine, študente invalide ...

2.11 Primerna štipendijska politika

Sistemska in transparentno urejena enotna politika štipendiranja je izjemnega pomena za študente. Za njeno zagotovitev je potrebno najprej opraviti natančno analizo sedanjega stanja in evidentirati probleme, ki jih je potrebno v prihodnosti odpraviti. Na podlagi te transparentne štipendijske politike, z zastavljenim ciljem povečanja števila štipendij, pričakujemo, da bo oblikovana popolnoma nova zakonodaja na tem področju. V svojem jedru je potrebno na področju štipendiranja urediti področja: kadrovskega menedžmenta preko kadrovskega štipendiranja, socialnega stanja ogroženih študentov in dijakov ter nagrajevanje in štipendiranje izjemno nadarjenih.

Državne štipendije imajo socialno in razvojno funkcijo, saj obstajajo kot socialni korektiv, ki skrbi, da se čim večje število mladih, ki se sicer zaradi slabih materialnih možnosti ne bi odločali za šolanje, vključi v izobraževanje. Štipendije tako prispevajo k dolgoročnemu zmanjševanju revščine in socialne izključenosti med mladimi. Poleg tega pa država s takšno naravnostjo omogoča tudi razvojno politiko in povečevanje izobrazbene ravni prebivalstva, nujno potrebne za

tehnološki in družbeni razvoj države. Slovenija se lahko opre le na razvoj znanosti in iz tega izhajajočo večjo dodano vrednost, ki jo ta prinaša. Država zato mora stremeti k temu, da vsem mladim omogoči primerno strokovno izobrazbo.

Sistem **kadrovskega štipendiranja** omogoča hitrejši prehod na trg dela, dopušča pridobivanje delovnih izkušenj med študijem, podjetja pa s tem vršijo svoje kadrovske načrtovanje. Vendar pa sedanji sistem podeljevanja in informiranja o kadrovskih štipendijah ni dovolj učinkovit. ŠOS se bo pri tem zavzemal za prenavo sistema kadrovskih štipendij na način, ki bo uvažal informiranje mladih o trgu dela in štipendiranju že v času osnovnega in srednjega šolanja. Prav tako bo potrebno uvesti nekatere zakonodajne spremembe in spodbuditi povezovanje gospodarstva ter civilne družbe z državo pri povečevanju investicij v znanje in razvoj. Ureditev sistema kadrovskih štipendij je nujna, če želimo da bodo kadrovske štipendije dostopnejše in privlačnejše dijakom in študentom.

Zoisove štipendije oz. štipendije za nadarjene omogočajo nadaljnje izobraževanje posebej nadarjenih dijakov in študentov. Z zadnjo spremembo zakonodaje glede evidentiranja in štipendiranja nadarjenih, je sistem postal sicer preglednejši, vendar se je ob tem spremenil osnovni namen štipendij za nadarjene. Prizadevamo si za celovito politiko urejanja tega področja, ki bo vertikalno povezovala vse stopnje šolanja (OŠ, SŠ in VŠ) ter pri tem zagotavljala neoviran proces identificiranja nadarjenih, zadosten in primeren sistem financiranja in bo skozi celotno izobraževanje nadarjene še dodatno spodbujala.

Področje štipendiranja tako ostaja eno izmed pomembnejših področij, kjer je potrebno načrtati jasno politiko in uvesti potrebne spremembe. Vključenost študentov v samo pripravo izhodišč štipendijske politike predstavlja temelj nove sistemske in transparentne ureditve področja.

2.12 Subvencionirana študentska prehrana

Sistem subvencionirane študentske prehrane, s ciljem zagotavljanja toplega in zdravega obroka za študente, je realiziran s t.i. študentskimi boni. Subvencionirana študentska prehrana je eden izmed mehanizmov, ki posredno zagotavljajo zadovoljivo zdravstveno stanje med študenti in s tem tudi enega izmed nujnih pogojev za študij. Z idejo poenostavitve sistema in zagotovitvijo strožjega nadzora nad subvencionirano študentsko prehrano se v letu 2009 pripravlja prenova sistema subvencionirane študentske prehrane.

2.13 Subvencionirano študentsko bivanje

Študenti se soočamo s kritičnimi bivalnimi razmerami kljub temu, da imamo možnost bivanja v študentskih domovih. Ob dejstvu, da je na slovenskih univerzah dve tretjini študentov, ki ne študiramo v kraju bivanja, je prostora v študentskih domovih le za šestino. Ostali študenti smo prisiljeni za svoje bivanje v času študija plačevati visoke najemnine. Ureditev sistema študentskega bivanja je izvedljiva z redefinicijo projekta Prenove in izgradnje študentskih bivalnih zmogljivosti in s pospešitvijo investicijske gradnje ter prenovitvenih del študentskih domov.

2.14 Zdravstveno varstvo študentov

Urejanje zdravstvenega varstva predstavlja segment socialne varnosti, ki je tudi za študente izjemnega pomena. Zadnja sprememba Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju določa, da se študentom omejuje obvezno zdravstveno zavarovanje (preko družinskega člana) do 26. leta starosti. Omejevanje zdravstvenega zavarovanja s starostjo je diskriminatorno.

Glede na to, da študenti predstavljamo dvajsetino vseh zavarovancev, nas je potrebno vključiti v proces zdravstvene reforme. Država se mora zavezati, da se bo o študentski zdravstveni problematiki dogovarjala neposredno s predstavniki študentov.

2.15 Študentsko delo

Študentsko delo v Sloveniji študentom v času študija omogoča kritje stroškov ter finančno samopomoč, ob tem pa razbremenjuje starše in prispeva k delni osamosvojitvi mladega človeka. Študentsko delo mora pridobiti status delovne izkušnje, kar bi močno olajšalo zaposlitev mladih diplomantov. Urejen strožji državni nadzor nad panogo študentskega dela pa bi onemogočal morebitne zlorabe.

3. ŠTUDENTSKE ZAHTEVE

A. PODROČJE VISOKEGA ŠOLSTVA

Razvoj kakovostnega in dostopnega visokega šolstva

- Predpogoj vsakega javno utemeljenega posega v visokošolski prostor, je enakovredna vključitev vseh ključnih visokošolskih partnerjev v izhodiščne faze javno-političnega procesa. **Študenti zato pričakujemo dosledno in enakopravno vključevanje v pripravo in spremembe zakonodaje** na področju visokega šolstva v Sloveniji.
- Visoko šolstvo ima zaradi svoje vloge položaj **javne dobrine**, zato njegovo upravljanje pomeni tudi **javno odgovornost**. Študenti pričakujemo od države odgovornost za oblikovani visokošolski okvir, ki naj **zagotavlja dostopnost in enako obravnavo posameznika** ter **odgovornost posameznih visokošolskih institucij**, da uresničujejo glavna poslanstva visokega šolstva.
- Javno visoko šolstvo naj **ostane javno in transparentno**. S tem naj se zagotavlja transparentno odločanje in obveščanje o vseh procesih in spremembah, ki se dogajajo v visokem šolstvu.
- Študenti pričakujemo od države skrb za **transparenten in dolgoročno stabilen, pravičen in celovit zakonodajni okvir za visoko šolstvo**, kar pomeni, da se morajo na nacionalni ravni, v zakonskih in podzakonskih aktih, urejati vsa področja, pomembna za sistemsko ureditev visokega šolstva ter zagotavljanje enake obravnave študentov in dostopnosti visokega šolstva (Zakon o visokem šolstvu, merila za akreditacijo študijskih programov, prehodi med programi, ECTS, merila za habilitacijo, zagotavljanje kakovosti, merila za evalvacijo, nujno je oblikovanje nacionalnega ogrodja kvalifikacij ...).
- Sistem visokega šolstva naj bo enotno urejen v Zakonu o visokem šolstvu, kar omogoča transparentnost in enake pravice ter obravnavo študentov na vseh visokošolskih institucijah.
- Bolonjski sistem študija naj bo enotno zgrajen po »ključu« 3+2 za prvo in drugo diplomsko stopnjo, kar bo prispevalo k večji mobilnosti med študijskimi programi in uresničevanju cilja krajšanja študija oz. možnosti pridobitve diplome in zaposlitve v krajšem času. Vsaka študijska stopnja mora biti zaključena celota, ki študentu omogoča pridobitev potrebnih kompetenc in znanj za vključitev v delovno okolje ali nadaljevanje študija. Do ureditve tega vprašanja je potrebno študentom omogočiti prehode iz različnih sistemov (3+2 v 4+1 in obratno) brez stroškov in izgube statusa študenta.
- Preprečiti je potrebno nadaljnje uvajanje tržnih elementov v slovenski visokošolski prostor (npr. šolnin, vavčerjev, odloženih šolnin) in odmik javnih univerz iz sfere javnega. Študenti nasprotujemo temu, da visokošolske institucije delujejo kot podjetja. Za uresničevanje javnega interesa v visokem šolstvu je ključno, da javne visokošolske institucije ostanejo javni zavodi in osebe javnega prava. Študenti **ne** podpiramo možnosti hitrega oblikovanja študijskih programov, s poudarkom na tržni

- privlačnosti (s prenosom pristojnosti akreditacije na univerze in pristojnostjo sprejemanja ostalih meril na vsaki univerzi po svoje), uvajanja nove organizacijske oblike »ustanove« namesto visokošolskega zavoda, ki nima jasno določenih varovalk za zagotavljanje demokratičnosti upravljanja, izstopa zaposlenih iz sistema javnih uslužbencev, direktnega vključevanja zunanjih akterjev v upravljanje univerz, »kopiranja" rešitev iz gospodarstva pri upravljanju univerz in financiranja po pogodbi, ki bi povzročilo premik od univerze kot partnerja v izvajalca.
- Slovensko visoko šolstvo potrebuje **neodvisno javno agencijo za visoko šolstvo**. Študenti podpiramo in zagovarjamo ustanovitev javne agencije za visoko šolstvo s pristojnostjo zunanje evalvacije in akreditacije visokošolskih institucij ter študijskih programov. Zagotoviti je potrebno enakopravno vključevanje študentov in ostalih visokošolskih partnerjev v vse organe neodvisnega telesa za zagotavljanje kakovosti visokega šolstva in dosledno uveljavljati partnersko odločanje v enakovredno sestavljenih odločevalnih organih, kjer ne bo prevladoval eden od akterjev. Študenti moramo enakopravno odločati v vseh organih odločanja in imeti enakopraven dostop do vseh položajev in funkcij. Javna agencija mora imeti svojo lastno razvojno - strokovno službo z zaposlenimi strokovnjaki za kakovost in za področja visokega šolstva, ki bo opravljala strokovna, razvojna in administrativna dela neodvisno in transparentno.
  - Študenti ob tem zahtevamo vzpostavitev **kredibilnega neodvisnega nacionalnega sistema akreditacij študijskih programov in visokošolskih institucij**, ki bo preko javne agencije za visoko šolstvo zagotavljal dosledno in javno odgovorno akreditacijo in evalvacijo vseh študijskih programov. Študenti pri tem pričakujemo, da se bo s standardi, merili in pravili omejil vpliv škodljivim parcialnim interesom v procesu akreditacije. Visokošolske institucije, ki ne vključujejo študentov v vodstvene strukture in sistem notranjega zagotavljanja kakovosti, ne smejo pridobiti niti koncesije niti akreditacije.
  - Zahtevamo, da se kakršnekoli kršitve visokošolske zakonodaje in ugotovljene nepravilnosti na visokošolskih zavodih obravnavajo s skrajno resnostjo, ustrezno sankcionirajo in nemudoma odpravijo.
  - Vzpostaviti je potrebno **sistem informiranja, individualnega načrtovanja in vseživljenjskega kariernega svetovanja** kot povezovalca med politiko vpisnih mest v študijske programe in potrebami trga dela. V ta namen naj država oblikuje celovito politiko na področju izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja, vendar brez podrejanja visokega šolstva trgu dela. Strateški interesi države, ki se odražajo v večji naklonjenosti do nekaterih študijskih disciplin naj se ne uresničujejo z omejevanjem vpisa in usmerjanjem, temveč z informiranjem o priložnostih in prednostih študija teh disciplin.
  - Študentom je potrebno zagotoviti **večjo izbirnost in interdisciplinarnost študija**. Zunanja izbirnost, ki sega preko matične fakultete, v kombinaciji z individualnim načrtovanjem in kariernim svetovanjem oz. svetovanjem pri izbiri študijske poti, mora biti pomemben sestavni del kakovostnega izobraževanja. Ravno izbirnost omogoča pridobitev širšega znanja. Z izbirnostjo se lahko poveča interdisciplinarnost, saj se zagotavlja širši spekter znanja, veščin in končno tudi kompetenc. Študentom omogoča izbirnost hkrati oblikovanje lastne študijske poti, s tem pa izbiro takšnih študijskih vsebin, ki jih bolj zanimajo. Če študenti želijo, naj jim bo omogočena izbira dodatnih predmetov izven zahtevanih študijskih obremenitev, ki se jim priznajo v okviru vseživljenjskega izobraževanja.

- Vzpostaviti je potrebno sodoben sistem visokošolskega študija, temelječ na izobraževanju, raziskovanju in prenosu znanja. **Raziskovanje je potrebno začeti vključevati v študijski proces že na prvi bolonjski stopnji.**
- Skladno s smernicami Bolonjske deklaracije je potrebno **spodbujati uvedbo sodobnih metod poučevanja in učenja, ki bodo razvijale kritično mišljenje študentov.** Študijski program mora vsebovati tako teoretična kot aplikativna znanja in kompetence, kar pa naj ne pomeni nujno vpeljevanje prakse v študij.
- Zagotoviti moramo, da bodo visokošolski učitelji zadostno usposobljeni za prenos znanja na študente. Pri habilitacijah naj se spodbujata tako pedagoška sposobnost kot raziskovalna dejavnost. Ne glede na to, v kateri naziv je izvoljen visokošolski učitelj (tudi redni profesor), je potrebno v določenem časovnem roku izpeljati ustrezne postopke za ponovno habilitacijo.
- Pri povečevanju pretoka znanja v trikotniku med visokošolskimi institucijami, raziskovalnimi instituti in delodajalci je potrebno paziti na ravnotežje in enakopravno sodelovanje med akterji, ne pa podrejanje enega drugemu. Urediti je treba tudi področje intelektualne lastnine.
- Spodbuja naj se reforma **upravljanja visokošolskih institucij, pravilne implementacije bolonjske reforme** (ECTS, učni dosežki ...), **vzpostavitev sistemov notranjega zagotavljanja kakovosti za razvoj kakovostnega visokega šolstva in spodbujanje vključevanja študentov v upravljanje visokošolskih institucij.**
- Študij naj poteka na (mednarodno določenem) evropsko primerljivem nivoju za diplomske stopnje. Kakovost študija je treba dosegati z uvedbo sodobnih metod učenja in poučevanja na visokem nivoju, ne pa s preprosto preobremenitvijo študentov. Raven študija na drugi bolonjski stopnji mora biti prepoznavno višja od študija na prvi bolonjski stopnji.
- Študenti zagovarjamo način študija, ki **omogoča in spodbuja nadaljevanje in dokončanje študija v predvidenem času študija brez administrativnih ukrepov** kot so ukinjanje možnosti ponavljanja, prepisov in absolventskega staža, temveč z izboljšanjem kakovosti in fleksibilnosti študija ter s prilaganjem dejanske študijske obremenitve ECTS točkam.
- Tudi pri pravilnem obsegu in razporeditvi študijske obremenitve lahko študenti v poteku študijskega procesa zaradi različnih razlogov (osebne ali objektivne narave) ne uspemo dokončati študijskih obveznosti v predvidenem roku. Instrument, ki je do sedaj omogočal dokončanje študija in enake možnosti vsem, je absolventski staž. V tem letu smo lahko študenti opravili zaostale obveznosti in napisali diplomsko nalogo. Ob tem je potrebno **študentom na bolonjskih programih zagotoviti** vsaj eno dodatno leto za prepis ali ponavljanje v okviru vsake bolonjske stopnje, absolventski staž pa naj se ohrani, dokler fakultete ne vpeljejo bolonjske reforme skladno s smernicami Bolonjske deklaracije. Pri pogojih za dokončanje študija je potrebno upoštevati tudi osebne okoliščine študentov, kot so materinstvo, očetovstvo in druge izjemne razmere.
- Študenti dopuščamo možnost enovitega magistrskega študija le za regulirane poklice po EU direktivah, zavzemamo pa se, da se tudi na teh študijskih smereh uvede dvostopenjski študij, kar bi omogočilo kombiniranje različnih študijskih področij na prvi in drugi stopnji študija.
- V sodelovanju s ključnimi visokošolskimi partnerji in domačimi ter tujimi strokovnjaki je potrebno čim prej vzpostaviti **nacionalno ogrodje kvalifikacij**, usklajeno z evropskim okvirom kvalifikacij, ki bo na transparenten način omogočalo fleksibilne

študijske poti ter priznavanje znanj, veščin in končno kompetenc. Pod vprašaj postavljamo sedaj veljavne ravni izobrazbe v visokošolskem izobraževanju. Potrebno bo poiskati načine za popravljanje obstoječega stanja ter omogočiti zaposljivost po prvi diplomski stopnji. Nacionalno ogroditve kvalifikacij bo potrebno tesno povezati z zunanjimi in notranjimi sistemi zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu.

- Razviti je potrebno kakovosten sistem **vseživljenjskega učenja**, ki bo upošteval tudi socialno razsežnost. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi priznavanju predhodno pridobljenih znanj, veščin in kompetenc, in sicer fleksibilno, transparentno ter brez omogočanja »bližnjic« do stopnje izobrazbe.
- **Izredni študij** naj bo namenjen tistim, ki se želijo dodatno izobraževati v okviru vseživljenjskega učenja in posameznikom, ki si težko organizirajo čas za redni študij, ne pa tistim, ki bi radi redno študirali. Učni dosežki izrednega študija se ne smejo razlikovati od tistih iz primerljivih programov na rednem študiju. Mehanizmi in postopki zagotavljanja kakovosti naj skrbno in v celoti vključujejo tudi pregledovanje izrednega študija. Prehod na redni študij naj temelji na enakih pogojih kot veljajo za redne študente. Kdor torej izpolnjuje pogoje za napredovanje v višji letnik, mora imeti možnost za prepis na redni študij brez dodatnih pogojev. Zlasti pri javni službi in na javnih univerzah morata biti organizacija in izvajanje izrednega študija javna in pregledna tudi, ko gre za zasebna sredstva.
- Višješolski študenti so enakopravni partnerji v višjem šolstvu, zato jih je potrebno enakopravno vključiti v procese odločanja v višjem šolstvu.
- **Sedanji sistem prehoda iz srednjega na višje šolstvo je dokaj ustrezen**, zato morajo biti kakršni koli posegi vanj preiščeni in usmerjeni v povečevanje transparentnosti ter izboljšanje delovanja sistema. Poleg mature, ki pomeni eksterno preverjanje znanja in ima vnaprej določena pravila, lahko fakultete določajo, kateri predmeti, glede na študijski program, imajo večjo težo pri vpisu. Kjer je to potrebno, lahko visokošolske institucije uvedejo preizkuse nadarjenosti in spretnosti. To jim daje dovolj manevrskega prostora, da določijo vpisne kriterije. V primeru spreminjanja sistema ga je potrebno preiščeno izboljševati, ne pa poslabšati z uvedbo sprejemnih izpitov in intervjujev, kjer bi fakultete namesto določanja vpisnih kriterijev tudi odločale, koga sprejmejo in koga ne. Kombiniran sistem mature in sprejemnih izpitov bi izjemno povečal raven stresnosti za dijake, ki je že sedaj velika. Uvedba sprejemnih izpitov in intervjujev bi na več načinov zmanjšala transparentnost sistema, povečala možnost zlorab, poleg tega pa tudi povsem praktično omejila dostopnost visokega šolstva, saj je sprejemne izpite res težko uvesti tako, da se ne bi časovno medsebojno prekrivali.

Povečanje financiranja visokega šolstva s sistemskim pristopom za vzpodbujanje kakovosti in dostopnosti

- **Visoko šolstvo je bolj kot kadarkoli doslej v središču javnega interesa.** Razvoj mreže kakovostnih visokošolskih in raziskovalnih institucij je ključnega pomena za napredek gospodarstva in celotne družbe, zato ŠOS meni, **da je potrebno povečevati javna sredstva za visoko šolstvo, predvsem pa sredstva za študijski proces.** Ob celoviti in dolgoročni strategiji bi morale povečevanje sredstev uresničevati cilj učinkovite namenske porabe ter spodbujati zasebna vlaganja v visoko šolstvo, brez prenašanja bremena financiranja na posameznika. V prihodnje je potrebno povečati obseg javnih sredstev, namenjenih za

visoko šolstvo, na 2 % BDP, poleg sredstev za socialne transferje. Sredstva, namenjena za študijskemu procesu, v okviru sredstev, namenjenih za visoko šolstvo, morajo biti v prvi vrsti namenjena temu in se ne smejo zmanjševati na račun sredstev za investicije.

- Pomembno je, da do znanja lahko pride vsak posameznik, ne da bi ga ob tem oviralo socialno-ekonomsko ozadje ali druge družbene okoliščine. Predvsem visoko izobraženi posamezniki sestavljajo družbo znanja, ki je nosilka napredka znanosti, inovacij, odgovornega razvoja tehnologije in je občutljiva za širša družbena in okoljska vprašanja. Zato mora biti visoko šolstvo dostopno **brez kakršnih koli oblik šolnin** (brez vavčerjev, odloženih šolnin, odloženih davčnih bremen ali katerekoli druge vrste šolnin).
- **Model financiranja naj podpira univerzalni dostop do visokega šolstva.** Zakonsko je potrebno jasno zagotoviti javno financiranje prve in druge diplomske stopnje ter ustrezno sofinanciranje doktorskega študija, s poudarkom na kakovosti ter akademski in raziskovalni odličnosti.
  - Sistem financiranja naj omogoča stabilnost delovanja visokega šolstva. Poleg teh sredstev naj bo del sredstev vezan na število študentov in diplomantov, en del sredstev pa naj se nameni za spodbujanje pravilne implementacije bolonjske reforme, vzpostavitev notranjih sistemov zagotavljanja kakovosti, vzpodbujanje reforme upravljanja visokošolskih institucij in razvoj kakovostnih študijskih programov. **ŠOS se zavzema za integralno financiranje visokošolskih institucij na osnovi transparentnih meril**, ki upoštevajo število vpisanih študentov, razlike med disciplinami in uspešnost napredovanja študentov. Visokošolskim institucijam naj se razporeja pretežni del letnih proračunskih sredstev za opravljanje študijske dejavnosti na podlagi formule integralnega financiranja. Za preprečevanje občutnih nihanj glede na predhodno obdobje se v formuli financiranja zagotovi stabilni del financiranja. Preostali del sredstev se med visokošolske institucije razporeja na osnovi doseganja kakovosti in zastavljenih ciljev.
- Dodatna razvojna sredstva za visoko šolstvo naj se razdeljujejo na osnovi zastavljenih ciljev visokošolskih institucij in strateških usmeritev v visokem šolstvu. **Razviti je potrebno celosten sistem kazalnikov** (input, procesnih in output kazalnikov), na osnovi katerih se bo preko sistema financiranja vzpodbujal razvoj kakovostnega, dostopnega javnega visokega šolstva. Financiranje naj spodbudi celovitost in zaposljivost prve diplomske stopnje, s poudarkom na ustreznem zapisu učnih dosežkov in ustrezni priredbi ECTS točk. Kazalnike za omenjene in druge elemente bolonjske reforme naj sprejme Agencija za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu. Model financiranja naj upošteva, da morajo imeti študenti na razpolago občuten delež izbirnosti, ki ni omejena na matično fakulteto. Posebno pozornost je potrebno nameniti financiranju študijskih programov, ki so posebnega pomena za slovenski visokošolski prostor, hkrati pa model financiranja ne sme ogroziti študijskih programov, ki jih vlada ne opredeli za strateško pomembne.
- Javno financiranje visokega šolstva naj v prvi vrsti zagotavlja financiranje obstoječe mreže javnega visokega šolstva. Koncesije naj se podeljujejo le tam, kjer zasebna mreža dopolnjuje javno, skladno s strateškimi cilji v slovenskem visokošolskem prostoru.
- Sistem financiranja naj spodbudi integracijo univerz in enotno dolgoročno strategijo, vključno z ukrepi za boljšo izrabo javnih sredstev. Delujoč sistem notranjega zagotavljanja kakovosti naj bo pogoj za pridobitev dodatnih sredstev.
  - Visokošolsko izobraževanje na prvi in drugi diplomski stopnji mora biti brezplačno za vse študente rednega študija. Stroški, ki pri tem nastanejo, so vključeni v javno

financiranje kot *študijska dejavnost visokošolskih zavodov*. **Visokošolska institucija ne sme dodatno zaračunati teh stroškov študentom.** V Uredbi o javnem financiranju visokega šolstva mora biti jasno določeno, da javne institucije in institucije, ki izvajajo javno službo, ne smejo zaračunavati nobenih storitev, ki sodijo k študijskemu procesu na prvi in drugi diplomski stopnji. Tretja diplomatska stopnja naj bo financirana v večjem deležu, kot dosedanji podiplomski študij.

- Za uresničevanje javnega interesa v visokem šolstvu je ključnega pomena, da se kakršno koli tržno dejavnost tako javnih kot zasebnih visokošolskih institucijah primerno regulira, visoko šolstvo pa se sme izvajati le v okviru nepridobitnih organizacij.

B. PODROČJE SOCIALNIH ZADEV

I. PODROČJE ŠTIPENDIRANJA IN ŠTUDENTSKEGA DELA

Področje štipendiranja

- Državne štipendije predstavljajo dijakom in študentom **pomemben socialni transfer**, ki omogoča nadaljevanje izobraževanja socialno najšibkejšim. V ta namen je nujnega pomena, da se poveča pomen državne štipendije kot razvojne pomoči, saj s tem država vlaga v znanje in razvoj. Študenti si bomo tako prizadevali za preglednejši, dostopnejši in pravičnejši štipendijski sistem.
- Država mora poskrbeti za **izboljšanje podeljevanja in financiranja kadrovskih štipendij**. V preteklosti se je že zgodilo, da so zaradi nepravilnega načrtovanja financiranja za sofinancirane regionalne štipendijske sheme regionalne razvojne agencije, ponekod breme celotnega financiranja morali prevzeti delodajalci. Prav tako niso podeljene vse štipendije, s čimer ostajajo namensko zbrana sredstva neporabljena.
- Študenti pozivamo, da se zagotovi **štipendije za študij v tujini** vsem študentom, ki si tega študija sicer ne bi mogli privoščiti.
- Študenti ugotavljamo, da trenutna **višina štipendije ni zadostna in ne odraža prave ocene stroškov med študijem**. Menimo, da morajo biti štipendije primerne, zato bo potrebno **višino štipendij opredeliti na podlagi realnih življenjskih stroškov**.
- Študenti pozivamo k vzpostavitvi sistema informiranja dijakov in študentov o štipendiranju, temelječ na Strategiji zaposlovanja mladih v družbi znanja. Menimo, da je potrebno vzpostaviti vzporeden sistem kariernega svetovanja in načrtovanja, ki bo mlade osveščal o trgu dela, možnostih kadrovskega štipendiranja in jim s tem približal kadrovskega štipendiranja. Pri tem naj se uporablja načelo informiranja in ne usmerjanja.

Področje študentskega dela

OHRANITEV OBLIKE IN OBSEGA ŠTUDENTSKEGA DELA, KI SE GA NE BO DODATNO ČASOVNO IN DAVČNO OMEJEVALO

Študentsko delo v Sloveniji še vedno **predstavlja socialni korektiv**, ki študentom omogoča kritje stroškov, ki nastanejo v času študija. Na podlagi zadnjih raziskav ocenjujemo, da lahko, prav zaradi študentskega dela, študij nadaljuje kar tretjina vpisanih študentov.

- Vsaka oblika študentskega dela **mora študentu dopuščati možnost, da delo prilagaja študiju**, prav tako pa je študentsko delo namenjeno pridobivanju temeljnih izkušenj, ki jih lahko kasneje uporabi tudi pri iskanju zaposlitve.
- Narava začasnih in občasnih del potrebuje sistem, ki pomeni hitro usklajevanje ter stičišče povpraševanja in ponudbe, kar danes opravljajo agencije za posredovanje

- občasnih in začasnih del dijakom in študentom. Potrebno pa se je zavedati, da mora študent že med študijem navezati **stik z delovnim okoljem in s potencialnimi delodajalci**, prav tako pa delodajalci že prej navežejo stik z možnimi novimi zaposlenimi.
- Časovno omejevanje študentskega dela je nepotrebno, saj je njegova narava začasna oz. občasna. Študentu je potrebno mora omogočiti, da si z delom zagotovi sredstva, potrebna za študij in preživetje.

UREDITEV KAKOVOSTNEGA SISTEMA NADZORA NAD PANOGO ŠTUDENTSKEGA DELA

- Zaradi pojava zlorab študenti že dolgo opozarjamo, da je potrebno za panogo študentskega dela urediti kakovosten in predvsem delujoč sistem nadzora, ki lahko slednje preprečuje, a **ga naša država še ni vzpostavila**. Ob tem zavračamo politiko spreminjanja sistema zgolj zato, ker se v obstoječem sistemu mehanizmi nadzora niso pravilno vzpostavili. Naloga države je, da vrši nadzor nad vsemi oblikami dela.
- Občasno se na področju študentskega dela **pojavnjajo tudi neplačniki**, vendar ne v večjem obsegu kot na drugih delovnih področjih. Še vedno pa je potrebno študente boljše zavarovati za primere neplačevanja in pri vračanju napotnic.

NATANČEN VPOGLED NAD PORABO SREDSTEV PRIDOBLENIH IZ DODATNIH KONCESIJSKIH DAJATEV IZ OBČASNEGA IN ZAČASNEGA DELA ŠTUDENTOV IN DIJAKOV

Študentski organizaciji Slovenije je potrebno zagotoviti natančen vpogled v porabo sredstev, ki se v višini 2 % od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela študentov in dijakov (dodatna koncesijska dajatev), zlivajo v proračunski sklad z namenom sofinanciranja izgradnje in prenove študentskih bivalnih zmogljivosti v Republiki Sloveniji ter razširitve in posodobitve prostorskih pogojev in tehnološke opremljenosti univerz.

II. PODROČJE AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA MLADIH

Temeljni cilji aktivne politike zaposlovanja mladih

- Med cilji Bolonjske deklaracije je tudi zaposljivost diplomantov. Študenti menimo, da mora študij prinesiti diplomantu večje možnosti zaposlovanja, zato mora država poskrbeti, da bo diplomant, s svojim pridobljenim znanjem, **takoj po zaključenem študiju uspešno pridobil dostojno in izobrazbi primerno zaposlitev**. Tukaj spet poudarjamo, da je nujna **pravilna implementacija bolonjske reforme**. Študijski programi in učni procesi morajo biti zasnovani tako, študent/diplomat pridobi učne dosežki in kompetence, ki mu **omogočajo zaposljivost že po prvi diplomski stopnji**.
- Za zaposlovanje mladih, ki so zaključili z izobraževanjem in želijo vstopiti na trg dela, je potrebno uvesti mehanizme, ki jim bodo ta neposreden prehod zagotavljali. Pri tem naj država **okrepi politiko davčnih olajšav in subvencije delodajalcem, ki zaposlijo iskalca prve zaposlitve**.

- Glede na potencialne, ki jih predstavlja neizrabljen nevladni sektor, menimo, da je potrebno **vzpostaviti program zaposlovanja iskalcev prve zaposlitve v nevladnem sektorju**. Tako bi, preko programov Evropskega socialnega sklada, okrepili kadrovske podhranjeni nevladni sektor, mladim pa omogočili pridobivanje delovnih izkušenj in novih delovnih mest.
- Študenti menimo, da je potrebno diplomantom **zagotoviti dostojno zaposlitev, primerno pridobljeni izobrazbi**. Država s svojo politiko ne sme dopuščati razvrednotenja pridobljene izobrazbe diplomantov.
- Resorni organi naj oblikujejo **aktivno politiko zaposlovanja, usmerjeno k povezovanju višjega in visokega šolstva z gospodarstvom**, s sodelovanjem vseh ključnih partnerjev.
- V zadnjih letih je vse bolj očitni problem brezposelnosti mladih, posebej visoko izobraženih. Problema se je potrebno lotiti sistemsko, zato predlagamo, da se **v Državnem zboru RS sprejme Nacionalna Resolucija o zaposlovanju mladih v družbi znanja**, ki bo formalizirala prizadevanja države pri reševanju te problematike.
- Reševanje problematike brezposelnosti mladih zahteva institucionalizirano pozornost, zato predlagamo vzpostavitev **Strokovnega sveta za zaposlovanje mladih**, sestavljenega iz državnih, gospodarskih in nevladnih akterjev, ki bo obravnaval problematiko brezposelnosti mladih in pripravljala zakonodajne rešitve, koordiniral izvajanje ukrepov na nacionalni ravni ter implementiral vse potrebne ukrepe za doseg ciljev, sprejetih v Resoluciji zaposlovanja mladih v družbi znanja.
- Študenti pričakujemo, da bo Vlada RS **okrepila sodelovanje s Študentsko organizacijo Slovenije** pri reševanju in pripravljanju rešitev na vseh ravneh.

Uveljavljanje Strategije zaposlovanja mladih v družbi znanja

- Država naj spremeni in okrepi področje **informiranja mladih o trgu dela in delovnem okolju**. Na nacionalni ravni je potrebno okrepiti celoten sistem karierni orientacije na način, ki vključuje in povezuje karierno svetovanje z individualnim načrtovanjem. Mladi bodo s pravim informiranjem razumeli vlogo in pomen izobraževanja, s tem pa prevzeli odgovornost za svoj osebni razvoj. To se posledično povezuje s celovitim razvojem predstavitvenega sistema kariernih možnosti in štipendijskih priložnosti za mlade.
- Uveljavi naj se poenoten **sistem individualnega načrtovanja in kariernega svetovanja** za vsakega učenca, dijaka in študenta. Individualno obravnavanje posameznika pri karierni orientaciji bo posamezniku olajšalo poklicno odločitev ob prehodu na višjo raven izobraževanja.
- V Sloveniji se mladim pogosto ne upošteva pomemben del znanja, pridobljenega z neformalnim izobraževanjem. Dijaki in študenti preko študentskega, mladinskega in prostovoljnega dela ter dodatnega izobraževanja **pridobivamo različne delovne izkušnje in kompetence**. Na nacionalni ravni je potrebno poudariti pomen pridobljenega neformalnega znanja.
- Dijaki in študenti pridobimo pri opravljanju občasnih in začasnih del veliko različnih delovnih izkušenj in znanj. Danes pa se velikokrat dogaja, da delodajalci diplomantom očitajo pomanjkanje delovnih izkušenj, čeprav so njihove delovne izkušnje

enakovredne izkušnjam redno zaposlenih. V ta namen je potrebno **ovrednotiti delovne izkušnje iz naslova študentskega, mladinskega in prostovoljnega dela**, ki bodo diplomantom pomagale pri iskanju (prve) zaposlitve.

- Na področju vseživljenjskega učenja je potrebno **vzpostaviti mrežo kariernih centrov in svetovalnih služb znotraj izobraževalnega sistema**. S sistemom kariernih centrov bomo mladi pridobili možnost boljše **povezanosti gospodarstva z visokim šolstvom**, prav tako bodo karierni centri nadgrajevali vzporedni sistem svetovanja, informiranja in pridobivanja dodatnih kompetenc, znanj in veščin.
- Na področju vrednotenja in beleženja kompetenc je potrebno **uvesti posebno listino, ki bo vsebovala zabeležene kompetence posameznikov, pridobljene z neformalnim učenjem** (tečajji, seminarji, dodatna predavanja, študentsko, mladinsko in prostovoljno delo) od začetka do konca poklicne kariere, s čimer se bo podpiralo Strategijo vseživljenjskega učenja med mladimi.

III. PODROČJE ŠTUDENTSKEGA BIVANJA

1. Redefiniranje projekta Prenove in izgradnje študentskih bivalnih zmogljivosti: pospešena izgradnja ter prenovitvena dela, s ciljem 5.500 novih študentskih postelj

- Študenti se soočamo s kritičnimi bivalnimi razmerami. Glede na število zavrženih prošenj ocenjujemo, da je **nujno potrebno zagotoviti vsaj še 5.500 postelj v študentskih domovih**.
- Glede na različne skupine študentov je potrebno, v okviru Sveta za izgradnjo in obnovo študentskih bivalnih zmogljivosti, **zagotoviti takšne bivanjske kapacitete, ki bodo primerne različnim posebnim skupinam študentov** (študentske družine, študenti invalidi).
- **Potrebno je dodatno spremljanje področja kakovosti študentskega bivanja** (obseg, cena in kakovost). Za potrebe analize je treba nujno pripraviti in vpeljati potrebno metodologijo in študentsko bivanje analizirati s pomočjo kvalitativnih in kvantitativnih metod.
- Na področju bivanja pri zasebnikih brez koncesije je **potrebno omejiti previsoke najemnine**, ki jih morajo plačevati študenti v času študija, saj te predstavljajo večji del odhodkov v študentovem proračunu. Prav tako se mora država dodatno zavzeti za zagotavljanje uravnotežene zaščite tako študentov pri zasebnikih kot najemodajalcev in zagotoviti, da bodo študenti deležni sklepanja korektnih najemnih pogodb. Lastnike stanovanj je potrebno dodatno seznaniti z davčno politiko in postopki na področju oddaje stanovanj ter s tem doseči, da bosta tako študent kot najemodajalec čim bolj pravno zaščiten. Prav tako je potrebno okrepiti subvencioniranje za bivanje pri zasebnikih, ob tem pa študente in najemodajalce o tej možnosti tudi dodatno informirati.

IV. PODROČJE SUBVENCIONIRANE ŠTUDENTSKE PREHRANE

Dvig višine subvencije za študentsko prehrano

- V Nacionalnem programu prehranske politike 2005 –2010 se pomenu zdravega prehranjevanja namenja pomembno vlogo, saj predstavlja sestavni del zdravega življenjskega sloga. Sistem subvencionirane študentske prehrane mora zato še naprej slediti osnovnem cilju in študentom v času študija omogočiti **kakovostno in zdravo prehrano** po dostopni ceni, v vsakem študijskem središču v Sloveniji.
- Potrebno je preučiti možnosti vpeljave **ekološko pridelane hrane** v sistem subvencionirane prehrane študentov, z namenom še večjega zagotavljanja kakovostne in zdrave prehrane, hkrati pa se na ta način približati standardom, ki se zagotavljajo v Evropi.
- Študentska prehrana **predstavlja nedeljivo pravico, zato mora biti zagotovljena vsem študentom**, ne glede na njihov (osebni in družinski) socialni položaj.
- Študenti pri tem zagovarjamo, da mora **biti višina subvencije realno primerljiva s cenami življenjskih potrebščin v Sloveniji**.

Zagotavljanje ustreznega nadzora nad kakovostjo študentske prehrane

- Študentska organizacija Slovenije preko svojih entitet že vrsto let izvaja sistem subvencionirane študentske prehrane in si prizadeva za transparenten sistem subvencionirane študentske prehrane, ki bo vsem študentom dnevno zagotavljal **kakovosten, zdrav in topel obrok**. V ta namen je potrebno še bolj omejiti nezdravo in hitro prehrano, pri čemer pa je potrebno na novo pripraviti standarde zdravega prehranjevanja, v okviru ustreznih jedilnikov za študente.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve mora **okrepiti raven inšpekcijskega nadzora** nad izvajanjem subvencionirane študentske prehrane in s tem preprečiti zlorabe, ki mečejo slabo luč na celoten sistem.
- Država mora zagotoviti zakonsko možnost kaznovanja vseh morebitnih kršiteljev uporabe subvencionirane študentske prehrane, tako na strani študenta kot na strani gostinca.

V. PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Ureditev zdravstvenega zavarovanja za poklicne bolezni in poškodbe pri delu za študente in dijake pri opravljanju začasnih in občasnih del

Študenti smo med opravljanjem začasnih in občasnih del podvrženi možnim poškodbam na delu. Delodajalci so dolžni zagotoviti varnost pri delu in plačevati prispevek zavarovanja za primer poškodbe pri delu in poklicno bolezen, vendar je to področje potrebno urediti tako, da vsak študent ve, kakšne pravice iz zdravstvenega zavarovanja se mu ob plačilu priznavajo, ob tem pa je tudi primerno zavarovan za vse vrste glavnih nezgod ob delu.

Ohranitev obveznega zdravstvenega zavarovanja za študente na način, kot je bil veljaven pred zadnjo spremembo zakonodaje

Sprejeta novela Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-K) določa, da študenti nad 26. letom niso več upravičeni do obveznega zdravstvenega zavarovanja kot družinski člani zavarovanca. **Študenti menimo, da je omejevanje zavarovanja diskriminatorno**, saj nekateri študijski programi trajajo dlje, »kaznuje« pa se tudi osebe, ki so začele študirati leto kasneje. Status študenta je, po Zakonu o visokem šolstvu, enoten za vse posameznike s statusom, neodvisno od starosti. Študenti že sedaj prispevamo v zdravstveno blagajno preko prispevka zavarovanja za primer poškodbe pri delu in poklicno bolezen, država pa nas ne sme še dodatno finančno obremenjevati. Zakonodajo je **potrebno vrniti v prvotno obliko** in zagotoviti enakopravno obravnavo vseh s statusom študenta.

Reševanje problematike izbire osebnega zdravnika za študente

Študenti se v času študija soočamo s problemom dostopa do splošnega zdravnika. Čeprav imamo vsi študenti izbranega zdravnika v kraju bivanja, imamo študenti, ki študiramo izven kraja bivanja težave pri dostopu do zdravstvenih storitev. Študenti smo upravičeni do medicinske oskrbe v nujnih primerih, drugače pa smo obravnavani kot samoplačniški. Študenti opozarjamo, da se **mora vsakemu študentu ponuditi možnost, da ima med študijem izven kraja bivanja urejen dostop do brezplačne zdravstvene oskrbe ter možnost menjave osebnega zdravnika.**

Reševanje problematike zdravstvenih zavarovanj za gostujoče študente

Študenti, ki prihajajo študirat v Slovenijo, morajo za obvezno zdravstveno zavarovanje plačevati dvanajstino povprečne bruto slovenske plače, kar velja tudi za študente članic Evropske unije, čeprav velja pri študijski izmenjavi načelo recipročnosti; petina študentov pa

je iz držav nečlanic. Gostujočim študentom je potrebno priznati vse pravice zdravstvenega zavarovanja, do katerih bi bili upravičeni z Evropsko kartico zavarovanja; za ostala doplačila pa je potrebno določiti socialno vzdržne cene.

Sodelovanje študentov pri zdravstveni reformi

Študenti predstavljamo dvajsetino vseh zavarovancev. Ker bomo v prihodnje, zaradi umestitve v višje plačilne razrede, v zdravstveno blagajno prispevali več, nas je potrebno vključiti v proces zdravstvene reforme. Država se mora zavezati, da se bo o študentski zdravstveni problematiki pred kakršnimi koli spremembami, dogovarjala neposredno s predstavniki študentov.

VI. PODROČJE ŠTUDENTSKEGA ŠPORTA

1. Sodelovanje Ministrstva za šolstvo in šport ter Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo pri vprašanjih, povezanih s študentskim športom

Športno aktivnost je potrebno dodatno spodbujati in financirati, saj je športna dejavnost študentov pomembna sestavina študentskega življenja. Je dopolnilo intelektualnemu delu in pripomore k polnejši uresničitvi človeka, bogastvu njegovega telesnega in duševnega zdravja ter integriteti osebnosti. V Nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji se športni vzgoji v šolah priznava vlogo integralnega dela vzgojno-izobraževalnega procesa. Športna vzgoja je tudi sredstvo za oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki, ob tem ohranja vitalnost telesa in zdravje v starejših letih ter posredno omogoča tudi prihranek v zdravstveni blagajni. V ta namen je potrebno dodatno okrepiti sodelovanje ministrstev, povezanih s študentskim športom, in mu zagotoviti primerno vlogo v študijskem procesu.

- Na področju športa je potrebno **razviti ter uveljaviti nove smernice razvoja športa**, saj so tiste iz Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji že zastarele; prav tako pa je potrebno uveljaviti smernice Strategije Vlade RS na področju telesne (gibalne) dejavnosti za krepitev zdravja od 2007 do 2012.
- Na univerzah si je potrebno prizadevati za **obvezno opravljanje športnih aktivnosti** v sklopu študijskega procesa.
- Prav tako je potrebno na **posameznih univerzah celostno in dolgoročno urediti področje športa**. Univerza mora narediti dolgoročni načrt razvoja športa, določiti smernice ter trdno organizacijsko strukturo.
  - Razvoj športa se mora nadaljevati s povezovanjem izvajalcev študentskega športa (Univerzitetnih športnih zvez) z lokalnimi skupnostmi in zavodi za šport.
- Pristojna ministrstva morajo **poskrbeti za zadovoljiv obseg vadbenih kapacitet na univerzah**, kot tudi omogočiti zadovoljivo **količino ustreznega kadra, ki bo skrbel za organizacijo in izvajanje** univerzitetnega športa.

VII. SOCIALNE PRAVICE ŠTUDENTOV S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakonsko je treba urediti področje in status študentskih družin in študentov s posebnimi potrebami ter pričeti z reševanjem njihove problematike.

Študentske družine

V sedANJI ureditvi študentske družine nimajo enotno urejenih pravic. Država vedno poudarja, da je potrebno zvišati nataliteto, po drugi strani pa jo z »ne podpiranjem« študentskih družin zavira. V ta namen je potrebno zagotoviti **enakopravno obravnavanje vseh študentskih družin in njihovih pravic**.

- Zaradi problematike študentskih družin, ki se dotika preširokega zakonodajnega področja (od najemnih razmerij, študentske prehrane, štipendij do denarne socialne pomoči), si prizadevamo za **poenotenje pojma »študentske družine« in pravic, izhajajočih iz tega naslova**, v vseh zakonih, zakonikih in pravilnikih. Uveljaviti je potrebno termin študent starš oziroma študent z otrokom.
- Zaradi prekrivajočih se pravil za pridobitev denarne socialne pomoči, študente staršev včasih prištevajo med samostojne starše, včasih pa jih upoštevajo kot otroke, študente, zaradi česar prihaja do nepravilnosti pri obravnavi vlog za dodeljevanje denarne socialne pomoči, s strani centrov za socialno delo. Pričanja staršev študentov kažejo, da v Sloveniji ni enotnega sporazuma glede dodeljevanja denarne socialne pomoči, saj so skoraj v vsakem kraju drugačni postopki. Študenti menimo, da mora **pristojno ministrstvo izdati točna navodila**, kako naj se študente starše obravnava pri pridobitvi denarne socialne pomoči.
- Starševstvo ni zdravstveni problem, temveč spremenjeno socialno stanje, ki bi ga socialna država morala upoštevati. Za otroka skrbita oba starša, zato morata biti **oba starša študenta upravičena do podaljšanja statusa študenta za eno leto**.
- Starši študenti se spopadajo s **problemom vključitve svojih otrok v sistem vrtcev**, saj večina staršev študentov nima urejenega stalnega bivališča v kraju študija, kar bi jim dovoljevalo vpis otrok. Zaradi tega so starši študenti še dodatno obremenjeni, obenem pa diskriminirani na podlagi kraja stalnega bivališča.

Bivanje študentskih družin v študentskih domovih

- Za študentske družine še vedno **ni dovolj primernih namestitev v študentskih domovih**, poleg tega pa osebe, ki so brez statusa študenta in so starši otroka, nimajo možnosti bivanja z družino, četudi v sobah ostajajo proste postelje.
- Študentske družine so v javnih pozivih **Stanovanjskega sklada RS** pri razpisih za **subvencioniranje mladih družin za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja** še **vedno diskriminatorno obravnavane** in se spopadajo z različnimi **omejevalnimi določitvami**. Država naj spodbuja celovito družinsko politiko in omogoča neovirano dostopnost razpisov vsem vrstam prosilcev ter s tem spodbudi odločanje mladih za družino že med študijem.
- Za lažje reševanje problematike študentskih družin in vodenje evidenc na tem področju, študenti predlagamo, naj **univerze ob vpisu omogočajo tudi vodenje evidence študentskih družin**. Tako jih bo mogoče, v povezavi s klubi študentskih družin, lažje informirati o njihovih pravicah kot tudi ostalih dejavnostih za študentske družine.

- Univerze naj v svojih statutih upoštevajo termin študent starš in določijo posebne pogoje, ki bi staršem omogočali dostopnejši študij: dodatni izpitni roki, opravljanje vaj, oddaja seminarjev in drugih obveznosti izven prvotno predpisanih rokov.
- Država naj, skladno s svojo družinsko politiko, pomaga študentskim družinam in prevzame breme obveznega zdravstvenega zavarovanja študentskih družin tudi po dopolnjenem 26. letu starosti.

Invalidi, študenti s posebnimi potrebami

Študenti invalidi potrebujejo prilagojen način študija. Tudi zanje je potrebno zagotoviti **enakopravno obravnavanje in omogočanje koriščenja vseh zakonsko določenih pravic**, ki pa trenutno še vedno niso enotno urejene.

- Študentom invalidom ni omogočen prilagojen dostop do fakultet, prav tako pa večinoma niso urejene prostorske razmere, ki bi omogočale gibanje vsem kategorijam študentov invalidov. V velik meri so fakultete povsem nedostopne za slepe in slabovidne in ostale kategorije invalidnih študentov. V ta namen je potrebno **zagotoviti enako dostopnost študentom invalidom** do vseh fakultet in ostalih izobraževalnih ter raziskovalnih institucij.
- Zaradi vse večjega števila invalidov, ki nadaljujejo šolanje, se soočamo s pomanjkanjem prilagojenih sob. Za študente invalide je potrebno **zagotoviti primerno število in opremljenost sob v študentskih domih**. Potrebno je zagotoviti tudi dodatna sredstva za zaposlene asistente, ki nudijo pomoč študentom invalidom pri vsakodnevnih opravilih.
- Pod terminom »študent s posebnimi potrebami« so vključeni tudi študenti vrhunške športnike, kulturniki, starši, socialno ogroženi ... Zaradi specifičnega položaja je potrebno **opredeliti in poenotiti pojem študenta invalida in ga jasno opredeliti znotraj skupine študentov s posebnimi potrebami**. Pojem je potrebno poenotiti tako v zakonodaji kot v aktih visokošolskih zavodov.
- Na ravni visokošolskih zavodov je potrebno določiti in opredeliti minimalne pravice in dolžnosti, ki jih imajo študenti invalidi. Z njimi je potrebno seznaniti tudi visokošolske učitelje.
- Zaradi neenotnega obravnavanja je potrebno **urediti in poenotiti postopek pridobitve statusa študenta s posebnimi potrebami/študenta invalida**.
- Zaradi različnega obravnavanja na fakultetah je **potrebno poenotiti seznam zahtevanih dokazil**, ki jih mora priložiti študent, ki želi pridobiti status študenta s posebnimi potrebami, natančneje: status študenta invalida.
- Na univerzah je različno **urejeno vprašanje trajanje statusa**, zato je potrebno enotno urediti začasnost oz. stalnost pridobljenega statusa študenta invalida.
- Študenti invalidi potrebujejo **določene prilagoditve na predavanjih in vajah**, da lahko sledijo podanim vsebinam. Predavanja je potrebno prilagoditi za gibalno ovirane, slepe, slabovidne, gluhe in naglušne študente, ki brez prilagoditev ne morejo slediti predavanjem in izvajati praktičnih vaj. V ta namen je potrebno **zagotoviti ustrezne finančne vire in omogočiti študentom invalidom brezplačno opravljanje študijskih obveznosti**, pri čemer se ne bodo zniževali standardi pridobljenega znanja.
- Študenti invalidi **potrebujejo prilagoditve na izpitih, da lahko ustrezno izkažejo svoje znanje**. V ta namen je potrebno še veliko narediti za osveščanje

glede posebnih potreb študentov invalidov, prav tako je potrebno zagotoviti ustrezne finančne vire.

- Vsaka fakulteta bi morala imeti zaposleno usposobljeno osebo za delo s študenti invalidi.
- Poskrbeti je potrebno za praktično usposabljanje tistih študentov invalidov, ki so že dokončali študij. Pri njih se pojavljajo težave pri iskanju prve zaposlitve, saj nimajo delovnih izkušenj. Fakultete bi morale poskrbeti za primerno opravljanje študijske prakse, ki so je sedaj v večini primerov oproščeni.
- Fakultete morajo pridobiti **zadostna sredstva za zagotavljanje zakonsko že priznanih pravic** (npr. tolmačenje v znakovni jezik), urediti pa se mora **tudi financiranje odpravljanja arhitektonskih in komunikacijskih ovir**, prilagoditev študija in s tem tudi zagotovitev pripomočkov za študente invalide na nacionalni ravni.

C. PODROČJE MEDNARODNEGA SODELOVANJA

Pospeševanje mobilnosti

Mobilnost/ študij v tujini omogoča študentu neprecenljiv stik z drugačnim študijskim okoljem, v katerem spoznava akademske, socialne in kulturne razlike ter se ob tem osebno razvija. Delodajalci cenijo tovrstne izkušnje, zato imajo študenti, ki so bili med študijem mobilni, večje zaposlitvene možnosti, tako v domačem kot tudi mednarodnem okolju. Mobilni posamezniki prav tako prenašajo pozitivne izkušnje v izobraževalno institucijo in ustvarjajo dodano vrednost. Prinašajo nov pogled na poučevanje in raziskovanje, kar predstavlja izziv ustaljenim pristopom na določeni visokošolski instituciji. Mobilno akademsko osebje spodbuja razvoj akademskega dela z vzpostavitvijo novih kontaktov, mreženjem in mednarodnim sodelovanjem ter spodbuja razvoj kakovostnega visokega šolstva in raziskovanja. Mobilnost ob ustvarjanju odprte atmosfere krepi zaupanje med izobraževalnimi institucijami, kar je predpogoj za medsebojno priznavanje izobraževanja. Zato študenti menimo, da je potrebno spodbujati mobilnost in odpraviti različne ovire, ki onemogočajo njeno povečanje.

- Študenti podpiramo cilje Leuvenskega komunikeja, ki se zavzema, da bi **do leta 2020 moralo vsaj 20 % tistih, ki bodo diplomirali v državah evropskega visokošolskega prostora, del študija ali usposabljanja opraviti v tujini.** S tem se izboljšuje kakovost programov in odličnost v raziskovanju, krepi pa se tudi akademska in kulturna internacionalizacija evropskega visokega šolstva. Prav tako je potrebno spodbujati in povečevati mobilnost profesorjev znotraj izobraževalnega procesa (študijske prakse, izmenjave ...).
- **V strukturi študijskih programov je treba znotraj vsake od treh diplomskih stopenj ustvariti priložnosti za mobilnost.** Skupni študijski programi ter priložnosti za mobilnost morajo postati bolj pogosta praksa. Poleg tega je treba politike mobilnosti utemeljiti na vrsti praktičnih ukrepov, ki zadevajo financiranje mobilnosti, priznavanje izobraževanja, razpoložljivo infrastrukturo, vize in delovne dovolilnice. **Fleksibilne študijske poti in aktivne politike informiranja, popolno priznavanje študijskih dosežkov, študijske podpore ter polna prenosljivost štipendij in posojil** so nujni pogoji za doseganje zastavljenih ciljev.
- Mobilnost mora voditi k bolj uravnoteženemu toku prihajajočih in odhajajočih študentov znotraj celega evropskega visokošolskega prostora; prizadevamo pa si tudi za izboljšanje deležev različnih skupin mobilnih študentov.
- Potrebno je poskrbeti za **socialno razsežnost pri mobilnosti in omogočiti študij v tujini tudi študentom s šibkejšim ekonomsko-socialnim ozadjem** ter jih spodbujati k temu. V ta namen je potrebno **razpisati dovolj primernih štipendij** za študij v tujini.
- Na področju mobilnosti je potrebno **odpraviti administrativne ovire**, ob tem pa je potrebno študentom zagotoviti tudi ustrezno pravno zaščito in možnost razreševanja različnih zapletov pri priznavanju opravljenih obveznosti. V tujini opravljene obveznosti je potrebno priznati skladno s principi Lizbonske konvencije za priznavanje znanja.

- Študenti poudarjamo tudi, da je pri mobilnosti potrebno enako obravnavati **gostujoče kot domače študente**, predvsem na področju šolnin, priznavanja opravljenih obveznosti in zagotavljanja kakovostne izmenjave ter da je potrebno študentom zagotoviti primerno integracijo v študijski in obštudijski proces na gostujoči visokošolski instituciji.
- Zdravstveno zavarovanje študentov je področje, skupno celotnemu evropskemu prostoru. Menimo, da moramo biti študenti v času mobilnosti tudi primerno zdravstveno zavarovani, pri čemer ne smemo nositi dodatnih finančnih bremen za obvezno zavarovanje v državi gostiteljici, če smo polno zavarovani v matični državi.
- Študenti menimo, da morajo imeti gostujoči študenti možnost opravljanja študentskega dela, s katerim si zagotavljajo finančna sredstva, potrebna za študij in življenje v Sloveniji, saj se mnogi, v svoji matični državi, soočajo s podobno šibkim socialno-ekonomskim položajem ali nepopolno štipendijsko politiko. Pri tem je potrebno odstraniti administrativne ovire.
- Oblikovati je potrebno **nacionalno strategijo, ki bo pripomogla k večji privlačnosti slovenskega visokošolskega prostora.**
- Vzpodbujati je potrebno oblikovanje in **izvajanje skupnih študijskih programov, usmerjenih k razvijanju novega znanja.** Posebno pozornost je treba nameniti socialni razsežnosti študija na teh programih in njihovi javni veljavnosti.
- Transnacionalno izobraževanje mora biti primerno regulirano, njegova kakovost pa skladna z nacionalno veljavnimi standardi.
- Urediti je potrebno trenutno neprimeren pravni položaj mednarodne zveze univerz (v slovenskem prostoru trenutno univerza). Trenutna ureditev omogoča različne manipulacije in bližnjice do javne veljavnosti študijskih programov, ki pa ne ustrezajo standardom v slovenskem visokošolskem sistemu.
- Vzpostaviti je potrebno boljše normativne in materialne pogoje za dodiplomski in podiplomski študij gostujočih študentov. Potrebno je zagotoviti **dodatna finančna sredstva iz nacionalnega proračuna za mobilnost socialno šibkejših študentov.**
- Voditi je potrebno aktivno politiko na področju mobilnosti preko programa vseživljenjskega učenja.
- Vzpostaviti je potrebno priznavanje diplom ustreznih višje- in visokošolskih institucij vseh držav članic Evropske unije in drugih držav, s primerljivo kakovostjo študija, skladno s principi Lizbonske konvencije. Prav tako je potrebno priznavati predhodno pridobljena znanja.
- Potrebno je dodatno financirati in usposablјati mednarodne pisarne visokošolskih institucij in dodatno financirati jezikovne tečaje slovenskega jezika za gostujoče študente v Sloveniji (tako na izmenjavah, kot daljšem študiju).

Vključevanje študentskih organizacij v projekte Evropske unije na področju socialnega varstva

Študentska organizacija Slovenije preko vseh svojih organizacijskih oblik opravlja veliko različnih dejavnosti, ki bi lahko pridobile pomoč in sofinanciranje s strani evropskih socialnih skladov. Potrebno je urediti razmere, da se bodo lahko vse študentske organizacije, ki imajo tudi sicer ogromno izkušenj s projektnim delom, priključile projektom Evropske unije na področju socialnega varstva in partnersko sodelovale z ministrstvi na različnih področjih ter dejavnostih znotraj posameznih evropskih skladov.

D. OSTALA PODROČJA

Bivanjska in družinska politika (problematika mladih)

Mladi moramo biti vključeni v oblikovanje prijaznejše bivanjske in družinske politike, politike dostopnosti kreditov, pripravo zakonodajne ureditve, davčnih olajšav, predlogov za dostopnost stanovanj za mlade, ureditev vprašanja politike najemnin; sooblikovati moramo predloge programov za ozaveščanje problematike, za kar pa je potrebno usklajevanje in skupno predstavništvo mladih v novem fondu prehodnih stanovanj (v okviru Stanovanjskega sklada).

V okviru reševanja problematike je potrebno:

- povečati nadzor nad politiko določanja višine najemnin oz. vzpostavitev registra najemnikov ter ohranjanje večjega dela neprofitnih najemnin;
- zakonsko omejiti višine najemnin oz. obdavčevanje najemnin na način, da se te ne prevalijo na najemnejalce;
- vključiti mlade v odločanje v načrtovanem fondu prehodnih stanovanj,
- vključiti vsa trenutno prazna državna stanovanja v fond prehodnih stanovanj;
- analizirati neizkoriščene nepremičnine v občinah po Sloveniji in oceniti nepremičnine, ki se jih lahko adaptira za oddajo;
- ponovno vzpostaviti davčno olajšavo pri nakupu ali gradnji nepremičnine (dodatne olajšave za večje nacionalne ali regionalne projekte, vendar mora ponudnik zagotoviti za enak delež nižje odkupne cene);
- vzpostaviti mehanizem prehodnega obdobja.

Zdravstvena politika

Mlade je potrebno vključiti v proces sprejemanja in spreminjanja zdravstvenega sistema in zdravstvene zakonodaje, oblikovanje politik in zakonodajnih predlogov na področju zdravstva, sistematičnih pregledov mladine, obveščanja in izobraževanja mladine za področja mehkih in trdih drog, dovoljenih in prepovedanih drog, varnosti v prometu, preventivnih obveščevalnih in izobraževalnih akcij, sprejemanje stališč zdravstvenih reform s stališča mladih ...

Sodelovanje ŠOS pri pripravi celostne ureditve področja mladih

O celostni zakonski ureditvi področja mladih in mladine se govori že nekaj časa. V Študentski organizaciji Slovenije smo prepričani, da moramo kot stanovska organizacija vseh slovenskih študentov, skupaj z Dijaško organizacijo Slovenije (DOS), biti aktivno vključeni v urejanje tega področja in sprejemanja zakonodaje, ki je povezana z njo kot enakovreden partner vsem drugim mladinskim organizacijam v Sloveniji.

Medgeneracijski in družbeni dialog

Mlade je potrebno vključiti v dialog na področju pokojninske reforme, spremembe davčnega sistema ipd., tako na nacionalni kot evropski ravni (Lizbonska pogodba, EU državljani).

Prav tako je potrebno mladim omogočiti institucionaliziran dialog (forum) tudi o ostalih družbeno relevantnih tematikah (oz. razširitev in spodbujanje že obstoječih forumov, kot so projekt Otroški parlament, Parlament Dijaške organizacije Slovenije, ŠOS, MSS).

Poglobiti in odpreti je potrebno tematike, ki bodo ozavestile temeljne družbene spremembe:

- sožitje in multikulturalna družba,
- nasilje v družbi,
- solidarnost in družba enakih možnosti.

Okoljevarstvo

Tudi na področju varstva okola in trajnostnega razvoja je potrebno mladim dati svoj glas pri odločanju in postavljanju prioritet dnevne politike. Odgovornost mladih je, da se zavedamo krhkosti svetovnega ravnotežja in opozarjamo na naravovarstvene politike, ki bodo ohranjale naravna bogastva tako Slovenije kot Evrope.

- Preko celotnega izobraževalnega procesa je potrebno krepiti zavedanje mladih in razvijati kritično miselnost ob vprašanih ohranjanja naravnega okolja.
- Potrebno je spodbujati mlade k zavedanju pomembnosti ločenega zbiranja odpadkov in posledično zagotavljanje višje stopnje recikliranja surovin na področju Slovenije.
- Država naj zagotavlja posebna sredstva za nevladne organizacije, za spodbujanje okoljevarstvenih projektov, z namenom širitve ekološke zavesti.

Združenje SAZAS

- V Študentski organizaciji Slovenije smo prepričani, da je trenutno stanje zagotavljanja varstva avtorskih pravic neprimerno in potrebno celostno prenove, saj se študentske organizacije na tem področju srečujemo s številnimi težavami. Na tem področju smo prepričani, da je potrebna celostna prenova trenutnega sistema in položaja, v katerem se nahaja Združenje SAZAS. Predlagamo korenito spremembo zakona in reformo sistema, ki bo zagotavljala večjo transparentnost in enakopravnost avtorjev, predvsem pa bo tudi mladim, neuveljavljenim glasbenikom oz. avtorjem in izvajalcem omogočila enakopraven položaj, kar pomeni uveljavljanje avtorskih pravic.
- Menimo, da je nujno potrebno preurediti neenakomerno in neenakopravno zaračunavanje avtorskih pravic s strani Združenja SAZAS.